

Nový čínský plán neuspěje. Země může skončit v krvavé revoluci, říká Etzler

[David Busta](#)

Po přečtení knihy [Novinářem v Číně](#) dojde asi každý čtenář k závěru, že autor musí být pořádný střelec. Při rozhovoru to bývalý novinář Tomáš Etzler se smíchem kvituje a dodává, že jeho největší ústřel byl právě odchod do Číny, kterého dodnes lituje.

„Opustil jsem svou pozici v CNN a šel do služeb České televize, odešel jsem ze skvělého Berlína do hrozného Pekingu,“ říká Etzler s tím, že má v plánu kromě vzpomínek z Číny a bitevních polí Afghánistánu nebo Iráku zpracovat i své působení ve Spojených státech.

K Česku je poměrně kritický, a to hlavně k místnímu politickému dění. Prý už ale není jako bývalý novinář vázaný žádným kodexem, a tak říká věci tak, jak je vidí. V rozhovoru Etzler mluví o svých zážitcích z válečných zón nebo o tom, co čeká, že se bude dít v Číně.

HN: Žil jste 26 let v zahraničí, do Česka jste se vrátil před pěti lety, dokážete už zpětně říct, jestli jste se vrátil do lepší země, než ze které jste odešel?

Odcházel jsem v roce 1991, tedy už po revoluci, a nemohu říct, že bych se vracel do lepší země. Samozřejmě ekonomicky se Česko vyšvihlo nahoru, ale z politického vývoje jsem zděšený. Aby v zemi, co si prošla vládu komunistů, se mohl někdy stát premiérem Andrej Babiš, bývalý člen KSČ a agent Státní bezpečnosti, považují za neuvěřitelné. Stejně jako to, že na Hradě podle mě sedí proruský a pročínský kolaborant obklopený bandou veksláků bez prověrky nebo že v parlamentu sedí fašističtí burani z SPD.

HN: Vůči zmíněným politikům a dalším lidem se takto ostře vymezujete i na sociálních sítích, není to přehnané?

Dnes už nemám žádného šéfa, nemusím se držet žádného etického kodexu, jak se mám chovat. Proto říkám věci tak, jak je vidím. A když je někdo gauner, tak to o něm řeknu. S těmito lidmi se nedá jednat slušně. Když se o to budete snažit, budou se vám za zády akorát smát.

HN: Když jste takto znechucený z české politiky, proč jste se do Česka vrátil?

Do Česka jsem se vrátil kvůli svým dětem. Mám tady dospělého syna a dvě vnučky. Moje mladší děti žijí v Curychu, jenže tam nemám práci a je to jedno z nejdražších měst na světě. Bylo třeba najít kompromis. Z Česka tam trvá autem cesta něco přes šest hodin, takže je mohu vídat. Moc jiných důvodů, proč žít v Česku, ale upřímně nevidím.

HN: Sledoval jste během života v zahraničí české politické dění, nebo vás nezajímalo a v roce 2018 při návratu jste sem přišel spíše jako cizinec?

Po odchodu jsem dění v podstatě nesledoval, což bylo dané i technickými důvody, internet jsem měl až v roce 1999 a dostat se v USA k českým novinám prakticky nešlo. Můj zájem vzrostl až v době, kdy jsem pracoval jako zpravodaj v zahraničí pro Českou televizi v roce 2007. Více informací z české politiky mě ale utvrzovalo v tom, čeho jsem se bál při svém odchodu z Česka, a to že u nás nikdy nedojde k potrestání komunistů. Skončilo to tak, že při revoluci zalezli, a když viděli, že se jim nic nestane, začali škodit znovu.

HN: Když jste odcházel do Spojených států, bylo vaším cílem dělat novinářinu?

Určitě ne, můj cíl byl poměrně obecný, chtěl jsem se ve Spojených státech nějak prosadit. Měl jsem touhu dostat se do televizního byznysu, ale spíš toho zábavního. Do americké CNN jsem se dostal poměrně náhodou, když jsem se k nim natlačil po masakru na škole Columbine v Denveru jako řidič a svým nasazením a nápady je přesvědčil, že jsem jim užitečný.

Tomáš Etzler (59)

Ostravský rodák, vystudoval tělocvik a zeměpis na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity, později absolvoval žurnalistiku na univerzitě v coloradském Boulderu.

V roce 1991 odešel do Spojených států, kde se zpočátku živil manuálně.

Příležitost vrátit se k televizní práci, jíž se v Československu věnoval jako dramaturg zábavních pořadů, dostal v roce 1999, kdy se stal produkčním v CNN. Pro CNN přitom začínal coby řidič. Etzler působil jako zpravodaj v řadě světových válečných zón. V roce 2006 se stal zpravodajem České televize v Číně, kde působil do počátku roku 2014. Dění v Číně pokrýval z Pekingu a později z Hongkongu.

Je prvním Čechem, který získal televizní cenu Emmy. Se svým týmem byl oceněn za přínos moderních technologií ve zpravodajství. Do Čech se vrátil před pěti lety, žije v Praze a Amsterdamu. Nyní se věnuje primárně psaní knih, jeho loni vydaná kniha *Novinářem v Číně* se stala bestsellerem s 23 tisíci prodanými kusy. V současnosti se plně věnuje práci na uvedení knihy v zahraničí a zároveň na druhém dílu. Pořádá také přednášky a besedy.

HN: Jak těžké bylo se v rámci CNN dostat do pozice válečného zpravodaje? Přece jen ve Spojených státech se o taková místa novináři perou...

Kvůli vysoké konkurenci bylo hodně těžké dostat se do terénu. Mně pomohlo přátelství s tehdejšími viceprezidentem CNN Timem Listerem. Navrhl jsem mu, abychom udělali jeden díl jeho hudebního pořadu z Česka, a on souhlasil. To byl můj první výjezd. Zlom přišel až útokem 11. září. Do Afghánistánu jsem se dostal opět souhrou okolností, když jsem si na vlastní triko vyřídil víza a čekal na příležitost. Ta nastala ve chvíli, kdy jeden člověk z týmu onemocněl a já mohl letět místo něj. Od té doby jsem pracoval ve válečných zónách stále.

HN: Tím začala vaše kariéra válečného zpravodaje, jak se novinář musí chovat, když jde s vojáky do akce?

Když jsem natáčel s vojáky v Afghánistánu, bydleli jsme na jejich základně a oni nás museli chránit a živit. My zase museli dbát na jejich bezpečnost. Nesměli jsme točit jejich obranné pozice, strategické body, informace, které by mohl zneužít nepřítel. Přímo do akcí vojáci novináře tehdy ještě nebrali, zlomilo se to až v roce 2002, kdy jsme se mohli zúčastnit operace Anakonda. Cílem bylo zničit síly al-Káidy a Tálibánu v údolí Shah-i-Kot. V bojích jsme tehdy strávili čtrnáct dní. Při válce v Iráku pak začalo být běžné, že novináři mohli s vojáky do boje. Šlo o jedinečnou možnost vidět, jak funguje armáda zevnitř. Záměrně jsem si s vojáky nevytvářel přátelství. Úkolem novináře není přát vojákům štěstí nebo gratulovat k úspěšné operaci. Novinář nesmí

být na žádné z válčících stran, musí ho zajímat jen pravda a informovat diváky o tom, co tam jejich vojáci za jejich peníze dělají.

HN: Stalo se vám někdy, že se někdo z vašich kolegů z bojové operace už nevrátil?

Mnohokrát. Dva mí přátelé byli zavražděni al-Káidou v Iráku. Jeden kolega z Reuters byl zastřelen Američany v hotelu Palestine v Bagdádu, když je natáčel. Odlesklo se mu světlo od fotoaparátu, takže si vojáci mysleli, že tam je odstřelovač, a do hotelového pokoje vystřelili z tanku. Přišel jsem o kamarády z NBC, ale i přátele, kteří pracovali na volné noze. Mě jednou zranili v irácké Fallúdzi, kdy nás zasáhl minometný granát. Skončil jsem se střepinami v hlavě i v zádech, šlo o lehká zranění. Dva vojáci vedle mě ale na místě vykrváceli.

HN: Přemýšlel jste po takovém zážitku, že s prací novináře skončíte?

Naopak mě to utvrdilo v přesvědčení, jak důležité je svědectví z války přinášet. Někteří kolegové odcházeli, hlavně pokud měli děti. Já ale v terénu trávil osm až devět měsíců v roce. Snažil jsem se na nebezpečí nemyslet, soustředit se na práci a spoléhat na vojáky. Důležité je vytvořit si emoční zed' a být tam s tím, že vaším posláním není soudit, ale dokumentovat.

HN: Zažil jste okamžik, který vaši zed' narušil?

Hodně na mě dolehly scény z roku 2005 z Iráku. Vojáci prováděli razie, v noci bouchali lidem na dveře, vyrazili je a tam křičely vyděšené ženy a děti. Já tam jen stál a točil šok a zoufalství rodin. V tu chvíli jsem si připadal jako voyeur a druhý den jsem volal do Atlanty, že odsud musím na čas vypadnout. Dostali mě pryč během několika dní.

HN: Přijde nám, že se hodně vrháte do věcí po hlavě. Vyrazíte do Spojených států, na bojiště... Je nějaké rozhodnutí, o kterém byste řekl, že se vám to nevyplatilo?

Opravdu jsem střelec, čemuž určitě napomáhá, že mám ADHD. Vymstilo se mi to při odchodu do Číny, kam jsem šel kvůli své bývalé ženě, která tam mířila ze Švýcarska.

Opustil jsem svou pozici v CNN a šel do služeb České televize, odešel jsem ze skvělého Berlína do hrozného Pekingu. Můj bratr (mladší bratr herec Miroslav Etlér, pozn. red.) mi tehdy říkal, že vyměňuji ferrari za škodovku. Nakonec to skončilo před osmi lety zlým rozvodem. Dodnes svého odchodu ze CNN do Číny lituji.

HN: V Číně nyní dochází k velkým změnám. Prezident Si Ťin-pching ohlásil změny, „které Čína neviděla 100 let“, má to souviset se změnou struktury ekonomiky, může mu to vyjít? Co by vůbec šlo považovat za úspěch?

Program nemá šanci na úspěch. Položme si otázku: „Co dělá Si Ťin pching?“ Po pádu Mao Ce-tunga přišla řada ekonomických reforem, která Čínu zachránila. Reformami myslím otevření se podnikání a příklon ke kapitalistickému hospodářství. Za posledních 40 let komunistická strana přistupovala k otevírání se světu a obchodování s ním pragmaticky.

Si Ťin-pching ten pragmatismus obchází a ekonomiku ideologizuje. To je pro tamní hospodářství obří nebezpečí. Ekonomické plány čínského prezidenta nejsou řízeny zákony trhu, ale ideologií. Čínský prezident chce například protežovat státní podniky, které jsou v čínském hospodářství nejméně efektivní. Prosperující privátní podniky zestátňuje.

HN: Jak se [čínská ekonomika změnila](#), jakou má dnes podobu?

Čína zbohatla tím, že dokázala desítky let vyrábět spoustu zboží velmi levně a následně ho exportovat hlavně do Evropské unie a Spojených států. Mohla to dělat díky levné pracovní síle. Vykoupené to bylo tím, že lidé pracovali v nelidských podmínkách. Když jsem přijel poprvé do Číny v roce 2006, dělníci vydělávali v přepočtu kolem dvou tisíc korun měsíčně, přičemž pracovali 29 dní v měsíci a neměli ani žádné sociální zabezpečení. V Číně byly také velice levné pozemky na budování továren, levné energie, vůbec se nedbalo na životní prostředí. To vše se ale změnilo.

Dnešní čínská pracovní síla podstatně podražila. Dělníci už mají základní sociální a zdravotní zabezpečení. Zdražily se pozemky a výsledkem je, že Čína už nedokáže

vyrábět tak levně jako dosud a firmy se stěhují z Číny pryč. Pokud vyrábíte něco jednoduchého jako ponožky, lze to levněji vyrábět v Bangladéši, na Filipínách nebo ve Vietnamu. Firmy se sofistikovanějšími produkty zase stěhují někam, kde je spolehlivá infrastruktura, třeba do východní Evropy. Čína si to uvědomuje a tvrdí, že musí přejít na inovativní hospodářství. Jenže to není tak jednoduché jako vyrábět trička nebo ponožky, neboť technologický sektor potřebuje lidi, kteří dokážou a smí nezávisle a inovativně myslet.

HN: Jak se podle vás do čínské ekonomiky a geopolitické pozice propíše dřívější politika jednoho dítěte?

Čína zestárne dříve, než zbohatne. Dnes to není bohatá země, jde sice o druhé největší hospodářství na světě, ale objemem. Když si přepočtete HDP na obyvatele, Česko je významně výš než Čína. Čína má úrovní mnohem blíže například k Bělorusku nebo Thajsku. Problémem je, že kvůli politice jednoho dítěte se začala v Číně smršťovat pracovní síla. Prudce rostoucí počet penzistů závislých na práceschopné populaci dopadne na další ekonomický růst negativně.

HN: Dokáže Čína problémy s demografií vyřešit nějakými reformami?

Lidé už mohou mít tři děti, a přesto měla Čína loni nejnižší porodnost od roku 1970. Jednak vychovat dítě je dneska nákladné a nikomu se do toho nechce a jednak probíhá emancipace žen. Podle nedávného výzkumu přes osmdesát procent respondentek ve velkých městech řeklo, že se odmítají vdávat před třicátým rokem svého života. Dříve to v Číně fungovalo tak, že když nebyla žena ve dvaadvaceti vdaná, okolí na ni pohlíželo negativně. Zatím to nevypadá, že by bylo nějaké řešení v dohledu.

HN: Dá se věřit statistikám, které Čína ať už o ekonomice nebo čemkoliv jiném zveřejňuje?

Četl jsem několik pojednání ekonomů a čínským číslům se věřit obecně nedá, jsou ovlivněná tím, jaká čísla zrovna komunistická strana potřebuje. Ekonomický růst je pro čínské komunisty existenciálně důležitý, protože komunistická vláda nemá žádnou legitimitu, dostali se k moci násilím a snaží se legitimitu koupit skrze

ekonomický růst. Můžete ale sledovat ukazatele, jako je spotřeba energií, výroba oceli a podobně a podle toho si udělat reálný obrázek.

HN: Je Si úspěšným prezidentem v očích běžných Číňanů? Blíží se sjezd komunistické strany, bude Si nadále prezidentem?

Zatím všechno ukazuje, že ano. Zrušil desetiletá prezidentská období, která čínští komunisté zavedli po smrti Mao Ce-tunga, aby předešli vytvoření dalšího kultu osobnosti. Je to s ním podobné jako u Putina. Co se lidí týče, tak řadě z nich vyhovuje tento nový císař, protože vzbuzuje dojem, že Čína je silná. Naopak řada Číňanů je z toho frustrovaná a chtěla by svobodu.

HN: V rozhovoru [s Petrem Vizinou jste řekl](#), že byste nevsadil ani korunu na to, že v Číně budou za 15 let u moci stále komunisté. Co vás k tomu vede?

Jsou to samozřejmě dohady. V Číně panuje obrovská a rostoucí nespokojenost sta milionů obyvatel. Pravdou je, že od zavedení reformy v roce 1979 se nějakých 800 milionů lidí zvedlo z absolutní chudoby. Před dvěma lety ale premiér Li Kche-čchiang připustil, že na 600 milionů Číňanů stále žije z ruky do huby, v přepočtu za 3500 korun měsíčně. Chudoba na čínském venkově je skutečně otravná. Venkov je potenciálním ohniskem, v němž panuje velká nespokojenost. Oni vidí, jak je komunisté okrádají, a chtějí spravedlnost. Pokud se jí rozhodnou vzít do vlastních rukou, bude to krvavá revoluce. Čína navíc čelí řadě podle mě neřešitelných ekonomických, demografických nebo ekologických problémů. Situace je tam dlouhodobě neudržitelná.

HN: Proč Si Ťin-pching nechce podpořit Vladimira Putina [ve válce na Ukrajině](#), nemá mu Putin co nabídnout?

On ho ale podporuje. V OSN se Čína vždy zdržuje hlasování ve prospěch Ruska. Čína má navíc „doublespeak“. Jednu věc říkají do světa, druhou tvrdí doma. Dosud nenazvali ruskou agresi válkou a papouškují rétoriku Moskvy o speciální operaci.

Navenek říkají, že nejsou s Ruskem spojenci, ale strategičtí partneři. Když se podíváte do čínského tisku, jedou ale propagandu Kremlu, kdy za všechno může

NATO a USA. Číňané si také určitě nepřejí změnu režimu v Rusku. Radši budou mít v Moskvě diktátora Putina než demokratickou vládu. Navíc nyní kupují ruský plyn s obrovskými slevami. Nevěřím, že by ale Číňané dodali Rusům zbraně. Nechtějí riskovat sankce.

Čína z války radost ale určitě nemá a děsí se jejího rozšíření. Jejím největším obchodním partnerem jsou pořád Spojené státy a Evropská unie. V roce 2008, kdy se poptávka po exportu kvůli krizi v USA a EU propadla, v Číně bylo během měsíce 40 milionů nezaměstnaných. Válka na území EU by měla pro Čínu negativní důsledky.

HN: Čína je největší obchodní partner sousedního Německa. Je podle vás namístě začít se chovat k Číně jako k Rusku – odřezávat se postupně od její ekonomiky?

Změna chování namístě je, ale odřezat se úplně nemůžeme. Je to nepraktické, protože Čína je pětina světového obyvatelstva, je to druhé největší hospodářství na světě a stále továrna světa. S Čínou je třeba obchodovat, ale za našich podmínek. Nesmíte se před Číňany ohýbat, tak nikdy nezískáte respekt. Pokud má země co nabídnout, Čína s ní obchoduje tak jako tak. Nesmíte jít cestou prezidenta Miloše Zemana. Podle mě nebyl v Číně na jediné návštěvě, aby tam reprezentoval Česko. Jezdil tam jako emisar Petra Kellnera. Číňané Zemana nikdy nemohli brát kvůli jeho servilitě vážně. Pamatuji si třeba Zemanův projev s krtečkem, kdy mi pak volali čínští kamarádi a ptali se s vážnou tváří, jestli je to opravdu náš prezident.

HN: Jaká je pravděpodobnost, že Čína zaútočí na Tchaj-wan?

Otázka není, jestli Čína na Tchaj-wan zaútočí, ale kdy k tomu dojde. Zatím na to nemají vojensky a také se určitě lekli, jak se semkl svět kolem Ukrajiny nebo jak tvrdé sankce se uplatňují vůči Rusku.

HN: Myslíte si, že letní návštěva předsedkyně sněmovny USA Nancy Pelosiové na Tchaj-wanu byla chyba?

Měla na to naprosté právo a Čína do toho nemá vůbec co mluvit.

HN: Pustili by vás dnes do Číny, kdybyste se tam chtěl vypravit třeba jen jako turista?

Myslím, že bych nedostal víza. Už po roce 2014, kdy jsem skončil v Číně jako novinář a vracel se tam pro různé západní korporátní klienty, nebylo snadné víza dostat. Musel jsem tehdy já i Česká televize a CNN napsat prohlášení, že už tam nikdy nevstoupím za účelem novinářiny. Následně jsem dostal možnost jednoho vstupu na čtrnáct dní. Ale i kdybych ta víza přece jen dostal, tak už bych tam nejel.

HN: Myslíte si, že Číňané monitorují, co o nich říkáte třeba do rozhovorů?

Určitě mě sledují, ale nejen mě. Čínská ambasáda v Praze velmi ostře sleduje, co se o Číně říká v médiích, na univerzitách. Moderoval jsem dvě debaty o Číně pro český parlament, byli tam odborníci z celého světa, a také se o to zajímali.